

BYAVERKSAMHET I FINLAND RF NYHETSREVY 1/2011

Pirja Peltomäki, pirja.peltomaki@kylatoiminta.fi, tel 045 1233 254
Kenneth Sundman, kenneth.sundman@ssc.fi tel (06) 320 4151

Reciprocitet – ett sakligt förhållande till lokalsamhällets behov och realiteter

Landsbygdspolitikens guru, professor Eero Uusitalo, hävdar i sin bok *Maaseutu – väliinpuotoajasta vastuunkantajaksi* att de nya kommunerna måste trygga sina stads- och kommunalens demokrati genom nya lokalnämnder eller andra organ för lokala beslut. Här behövs mer än idealism och vackra ord, för den medborgerliga aktiviteten på det lokala planet räcker tillsvidare inte till.

De nuvarande byaföreningarna är inte tillräckligt starka för att genomföra en politisk reform, och kommunala beslutsfattare har å sin sida fastnat i en politisk perpetuum mobile som styrs av högre strukturreformmodeller. Med tanke på kommunsammanslagningar och en allt större samhällelig tendens att centrera och effektivisera, kommer lokalföreningar och hembygdsarbete att allt mer hitta sin plats som en identitetsbevarande verksamhetsform. Ett tydligt behov av ny reciprocitet kan skönjas. ”Med reciprocitet menar man inte en altruistisk attityd, utan ett sakligt, verklighetsbaserat, funktionellt förhållande till lokalsamhällets behov och ett levande förhållande till realiteterna i närmiljön och i samhället, även de ekonomiska.” Vi vill självständigt ha beslutanderätt över våra egna lokala angelägenheter. De stora strukturerna är svåra att hantera och lockar inte till medborgaraktivitet – närmiljön och lokalkulturen är vårt nya hemland.

De grupper som speciellt måste tas i beaktande i kampen om rätt till närservice, där identitetsfrågan är ett faktum, är barn och äldre. Vad gäller den växande andelen äldre, så är de inte en börda, utan en oerhörd resurs som kan ges möjligheter att medverka i samhället och göra en betydande insats, t.ex. i äldreomsorgen. Samhället bör ge medborgarna möjligheter till reciproka insatser. Kyrkan har å sin sida utomordentliga möjligheter att leva i tiden som en lokal trygghetsresurs, utan att tappa sin egen identitet som ett trossamfund. Reciprocitet handlar om att man tar hand om varandra, vilket vi blir tvungna att göra, åtminstone lokalt.

Texten är en förkortad sammanfattning på det festtal som verksamhetsledaren för Östra Nylands Byar rf Mia Aitokari höll vid självständighetsdagsmottagningen i Lovisa stad 6.12.2010.

Större möjligheter att påverka i en liten kommun

Svenska studiecentralen gav 2006 ut DKB – Handbok i demokratikonsekvensbedömning skriven av då tjänstlediga kommundirektören Christina Öling. I den tog hon upp också det som Jakobstads stadsdirektör Mikael Jakobsson skrev om (Vasabladet 9.1.2011), nämligen andelen av budgeten som kommunen i praktiken bestämmer om. Även Öhling kommer, genom att ha tittat på de svenskösterbottniska kommunernas budgeter, fram till att det finns ett visst samband mellan storlek och hur stor del av budgeten man kan bestämma om. Men

sambandet är inte alls så entydigt som Jakobsson basunerar ut, exempelvis låg dåvarande Vörå (3500 invånare) på andra plats i "frihetsgrad" efter Vasa, medan Korsholm (då 17000 invånare) låg under medeltalet.

Men detta är bara en variabel när man skall fundera på demokrati – Öling föreslog 10 till! Vidare tenderar röstningsprocenten att vara klart högre i de små kommunerna än i de stora. Det är självfallet lättare att engagera sig i en liten kommun än i en stor, eftersom man har större chans att bli invald i en nämnd eller i fullmäktige. Avståndet mellan de invalda och väljarna ökar i en stor kommun, eftersom det blir färre invalda per innevånare. Sedan måste de som vill bli invalda i en stor kommun satsa mera pengar på valbudget, o.s.v. Alla de här variablerna stöder påståendet att den lilla kommunen kan erbjuda sina innevånare mera möjligheter att påverka både genom valen och mellan valen. Med det här som bakgrund kan man inte dra de slutsatser som Jakobsson gör – den demokratiska kontrollen rymmer iväg i ett allt större träsk av olika samarbetsarrangemang, samkommuner och aktiebolag, där ingen längre har kontroll på helheten.

Sedan skulle jag vilja påstå att demokrati är att medborgarna får de beslut de vill ha, och redskapen (val, folkomröstningar o.s.v.) är till för att förverkliga detta. Om man omfattar den här synen, så är det viktigt, för att inte säga avgörande, om de här redskapen arbetar utgående från det eller om de anser sig vara oantastliga maktapparater.

Texten är en något längre insändare från landsbygdsutvecklare Peter Backa på Svensk Byaservice.

Ingen by utan (data)vägar

Alla i Finland skall ha tillgång till ett datanät med kapacitet på 100 Mbit/s år 2015 tycker regeringen. Överoptimistiskt kanske, men faktum är att landsbygden verkligen behöver ett snabbt datanät, och 100 Mbit/s börjar redan vara nedre gränsen. Även om inte alla har insett det. I framtiden kommer man att flytta allt till nätet som bara är möjligt. Ve den by som då inte har ett snabbt datanätverk. Det är som en by utan vägar i dagens läge, eller en by utan elektricitet. Som en bybo i Sverige svarade, då man frågade honom vad nätet betyder för byns framtid: "Det betyder allt".

Många äldre tycker att de inte behöver datanät. Men det är snart fråga om de alls kan bo hemma, ifall de inte har en dataförbindelse som hemvårdarna kan använda. De yngre måste få snabba förbindelser, för de har växt upp med Internet och kan knappast tänka sig att bo där det inte finns snabb kapacitet. Det är inte mera fråga om e-post och litet surfande, utan behovet av kapacitet har formligen exploderat. Snart kommer också arbetsgivaren att kräva snabb uppkoppling. Inom hälsovården finns det numera både blodtrycksmätare och annat som kan kopplas till nätet – vilken inbesparing i väntetider och resor.

Undervisningen börjar även flyttas till nätet, vilket kan ge mycket högre kvalitet på föreläsningarna och till mycket lägre kostnader, medan handeln fungerar redan nu utmärkt över nätet. Men distansarbetet är troligen det viktigaste. I Hindersby, Östra

Nyland arbetar redan flera över nätet – och då behövs det kapacitet. Optiska fibernät har en nästan gränslös potential att höja kapaciteten, och då byggkostnaderna slås ut på 50-100 år, blir det även det billigaste nätet. I Hindersby har vi haft optofibernet med 100 Mbit/s i över sju år. Texten (här förkortad) har skrivits av Nisse Husberg som är teknologie doktor i datateknik.

Se även Husbergs artikel Fibernet och mobil data på Bondbloggen under adressen <http://www.bondbloggen.fi/2011/01/fibernet-och-mobil-data/>.

Serviceorienterat lokalsamhälle med grekiskt koncept som modell

För att kunna bo kvar på öarna i den kykladiska arkipelagen i Grekland, har invånarna där insett vikten av att själva kunna producera den samhällsservice som behövs och att koncentrera serviceformerna, så att de stöder varandra i ett gemensamt centrum. Nu vill socklotborna med sitt Leader-projekt Den kykladiska byn – koncept för ett serviceorienterat lokalsamhälle överföra detta lokalserviceorienterade synsätt till sin verklighet. Kommunens roll som betalare kommer troligen att bestå, men rollen som serviceproducent kommer gradvis att försvinna och i stället kommer kommunerna att ta en roll som koordinator av servicetjänster.

Under tre års tid (2011-2013) skall projektet ta fram ett koncept för ett serviceorienterat lokalsamhälle och även kunna fungera som utvecklingsmodell för servicestrukturer i motsvarande lokalsamhällen, och därigenom kunna kopieras helt eller delvis till andra delar av Finland. Målsättningen är att Socklot by, med ca 500 invånare och tillhörande Nykarleby stad i Österbotten, skall ha konkreta modeller för en vidareutveckling av sitt bycentrum för att på bästa sätt kunna stöda den framtida servicestrukturen.

Tillsammans skall man skapa möjligheter för företagsverksamhet och olika tjänster. Ungdomarna skall få utrymmen och en vettig sysselsättning på fritiden, och tjänster i anslutning till boende och byggande skall utvecklas, liksom en plan för havsnära boende i Socklot. Den gemensamma samlingsalen "Huset mitt i byn" skall få en långsiktig verksamhet med tryggad drift och hemsidan en elektronisk bokningsportal/marknadsplats för tjänster och produkter. Det här skall man uppnå genom att anställa en projektledare som bl.a. organiserar och koordinerar byns servicetjänster och nätverk. Studieresor och seminarier skall ge nya idéer och erfarenheter, och i samarbete med byns föreningar skall man bl.a. genom kurser föra vidare den samlade kunskap som finns i byn för att mota den s.k. "nyhjälplosheten".

Kommunens intresse för de tjänster och den service man producerar, skall kartläggas grundligt och kontrolleras att de motsvarar de lagstadgade krav som finns. Företagandet kommer att ha en central roll i projektet och målet är att skapa nya företag, samt stöda befintliga företag så att de klarar sig och kan göra nyanställningar. Man har även en tanke att byn startar ett aktiebolag som kan fungera som en "uppsamlare" av företagsidéer. Ett delmoment inom projektet är att ta fram en ekonomiskt hållbar modell för hur ett framtida multifunktionshus i byn kunde se ut.

Texten (här förkortad) är skriven av tf Leader-rådgivare på Aktion Österbotten rf Britt-Marie Norrgård.

Landsbygdsutvecklare Lena Brenner utsedd till positivaste ålänning 2010

Junior Chamber International Mariehamn r.f., förkortat JCI Mariehamn (f.d. Mariehamns Juniorhandelskammare) har utsett landsbygdsutvecklare Lena Brenner till Årets positivaste ålänning 2010. "Man blir väldigt glad. Det stärker självkänslan och sporrar att jobba vidare", kommenterade Brenner, som själv i många sammanhang förespråkat fler sätt att belöna människor som gör insatser på olika sätt. Som positiv nyhet i sammanhanget är att så många åländska lantgårdar självmant anmält sig till Skördefestens Öppna Gårdar 2011. Uppgifterna är från tidningen Landsbygdens Folk (från 21.1.2011).

Bergö Öråd begär bygdepeng av vindkraftsbyggbolag för att utveckla byn

Bergö Öråd rf i Malax kommun, Österbotten har begärt av Fortum en bygdepeng för att utveckla byn och föreningslivet. Bolagets jurister har viftat bort frågan och förhandlar om det när alla tillstånd är klara för vindkraftsetablering på ön. "Sånt går vi inte på", säger Ann-Charlotte Skinnar, ordförande för Örådet. Hon tycker inte att det är orimligt att kommunstyrelsen kunde ställa villkor för etablering på Bergö. Av avkastningen kunde 1,5 procent tillfalla byn, pengar som kunde användas för byautveckling och föreningsliv. Med tanke på nackdelarna från vindkraften, är det inte mycket begärt.

Enligt kommundirektören finns det inte stöd i lagen som ger kommunen möjlighet att häfta ersättningsanspråk vid ett bygglov. Fortum är nu ensamt bolag att bygga vindkraft på Bergö, efter att de två andra bolagens (JMK Solutions och Smålands Miljöenergi) ansökan hamnade i motvind redan i starten.

Kommunstyrelsen avslag deras ansökan 17.1.2011. Uppgifterna är från YLE:s Internytt och Vasabladetets nätupplaga, <http://svenska.yle.fi/nyheter/artikel.php?id=205724> respektive <http://www.vasabladet.fi/Story/?linkID=140218&highlight=bergö>.

Landsbygds-rådslag tacklar problem i Svenskfinland

Under den finlandssvenska Landsbygdsriksdagen i Borgå 25-26.9.2010 utlovade riksdagsledamot Mats Nylund regionala träffar runt om i Svenskfinland under hösten 2010 och vintern/våren 2011 i syfte att följa upp resolutionen från Landsbygdsriksdagen. Syftet med Landsbygds-rådslagen är att plocka ut de viktigaste problemen i respektive region och komma överens om hur man skall tackla dem. Fem rådslag har hållits av sex stycken.

Som sammanfattning på det andra rådslaget i Karis 17.11.2010 sade riksdagsledamot Christina Gestrin: "Det är mycket viktigt att vi samarbetar bättre för

att utveckla landsbygden. På landsbygden, där det fysiskt är längre mellan människorna, är de sociala nätverken viktigare än i staden, vi måste försöka förstå varandra bättre, det finns alltid risker för missförstånd och därmed konflikter. Alla nivåer har ett ansvar för landsbygdsutvecklingen, staten har sin roll, liksom landskapen, kommunerna och byarna”.

Se inslag från senaste rådslaget, som kunde följas på nätet <http://www.bya.net/> (inslaget finns i två delar, klicka på More i nedre bildrutan).

Framtidsvisioner om Åbolands skärgård filmas

Tre olika filmverkstäder har i början på januari 2011 hållits i Korpo, på Utö respektive på Houtskär inom ramen för projektet Archipelago Science Fiction. Deltagarna har uppmanats att dela med sig av sina visioner genom att svara på frågan: Hur föreställer du dig skärgården om 100 år? Enligt Lotta Petronella, som koordinerar filmverkstäderna, så behöver man inte vara realistisk, idéerna får gärna vara hur galna som helst.

Deltagarna får även chansen att själva medverka i filmskapandets process, ifall de så önskar. Projektet skall resultera i ett antal kortfilmer om hur skärgården kunde se ut långt in i framtiden. Det är ännu oklart var och hur filmerna spelas in. Men det kommer att ske i mars med premiär i juni. Projektet markerar också starten på kulturhuvudstadsårets verksamhet i skärgården.

Uppgifterna är från YLE:s Internytt och finns under webbadressen <http://svenska.yle.fi/nyheter/artikel.php?id=205147>
http://www.turku2011.fi/sv/evenemang/archipelago-science-fiction_sv-0.
